

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. unicus. Demonstratur Deum esse omnino immutabilem, & omnem
creaturam mutationi obnoxiam

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

est, & intima, nec habet pro ratione formali contactum immensitatis, licet illum præsupponat: ita & unio Dei cum anima iusti, per charitatem & gratiam. Denique, licet si per impossibile Deus non esset in Beatis, illis tribus modis generalibus, quibus est in omnibus rebus; unio tamen per modum speciei, ad quam lumen gloriae disponit, sufficeret ut diceretur illis præfens secundum suam substantiam & essentiam; ita si per impossibile non esset in iustis per suam immensitatem, per gratiam tamen & charitatem fieret illis substantialiter præfens.

130 Objicies primò cum Vazque: D. Thomas hic art. 3. explicans unionem Dei cum anima, quæ fit per gratiam, docet quod Deus unitur animæ, & adest illi, ut amatum in amante: Sed hæc unio est solum objectiva, & secundum affectum, non autem realis, & secundum substantiam: Ergo &c. Respondeo quod quando S. Thomas dicit, quod Deus per gratiam unitur animæ, & adest illi, ut amatum in amante, non est intelligendus de sola unione formali, in qua consistit amor, & quæ est solum objectiva, & secundum affectum; sed de unione ad quam tendit, & quam efficit, si sit potens & efficax; quæ non est solum secundum affectum, sed etiam secundum realem præsentiam amati cum amante, ut antea exposuimus.

131 Objicies secundo. In justificatione hominis Deus non alio modo intelligitur esse in anima, quam ut infundens gratiam: Sed hic modus præsentia pertinet ad generalem existentiam Dei in rebus; illa enim (ut supra ostendimus) fundatur in operatione Dei virtualiter transeunte: Ergo Deus non est aliquo modo speciali præfens in anima iusti, per gratiam & charitatem.

Respondeo negando Majorem: licet enim in justificatione hominis, Deus sit in anima per modum agentis & infundentis gratiam, qui modus pertinet ad operationem Dei virtualiter transeuntem: hæc tamen præsentia præsupposita, mediantibus donis gratiæ in anima receptis, nascitur nova habitudo illius ad Deum, ut possessum, & præsentem, & resultat in ea modus quidam specialis unionis & præsentia, ratione cuius sanctissima Trinitas dicitur venire ad nos, & mitti, vel dari Spiritus Sanctus, ut antea declaravimus. Nec talis præsentia Dei ut possessi, est solum affectiva, & intentionalis, sed etiam realis & physica: quatenus ipse Deus personaliter datur, aut mittitur, ut inhabiter, & sit præfens in anima, non solum per modum agentis, sed etiam per modum amici conviventis ipsi animæ, per modum sponsi ab ipsa possessi; & per modum summi boni in quod habet jus, & quo fruatur imperfectè hic in via, & consummatè in patria, ubi erit specialis unio divinæ essentia in ratione speciei. Unde Augustinus: *Deus est in mundo sicut auctor & rector, in anima sicut sponsus in thalamo, in beatis sicut splendor, in iustis adiutor & protector, & in reprobis sicut pavor & horror.*

De hac mirabili & ineffabili præsentia, & unionem Dei cum anima iusti, plura dicemus in Tractatu de Trinitate, quando agemus de missione Divinarum Personarum. Interim placet totam hanc de immensitate Dei disputationem elegantissimis magni Gregorii verbis concludere. Ipse manet intra omnia, & extra omnia: ipse supra omnia, & infra omnia: superior per potentiam, inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem, sursum regens, deorsum continens, extra circumdans, intus penetrans;

A nec aliâ parte superior, aliâ inferior, aut aliâ parte exterior, aliâ interior; sed unus, & idem totus, ubique præsidendo sustinens; & sustinendo præsidens, circumdando penetrans, penetrando circumdans &c.

Similia habet Hieronymus libro 1. de summo bono cap. 2. ubi divini immensitatis characteres sic describit: *Immensitas divina magnitudinis ita est, ut intelligamus eum intra omnia, sed non inclusum; extra omnia, sed non exclusum; & ideo interior, ut omnia contineat; ideo exterior, ut incircumscripam magnitudinis suæ maiestate omnia concludat. Per id ergo quod est exterior, ostenditur esse creator: per id quod interior, gubernare omnia demonstratur.*

ARTICULUS VI.

De immutabilitate Dei.

Ad questionem 9. Divi Thomæ.

DUO circa immutabilitatem Dei agit D. Thomas quæst. 9. primò demonstrat Deum esse omni modo immutabilem, secundo ostendit omnem creaturam esse mutabilem, vel quantum ad esse, vel quantum ad aliqua accidentia, quæ etiam sequenti breviter exponenda, & demonstranda sunt.

§. Unicus.

Demonstratur Deum esse omnino immutabilem, & omnem creaturam mutationi obnoxiam.

DICO primò: Deum esse omnino immutabilem.

Conclusio est certa de fide, & colligitur ex variis Scripturæ, & SS. Patrum testimoniis, quæ infra referemus. Ratio etiam naturalis illam demonstrat. Prima quam adducit D. Thomas hic art. 1. & quæ est virtualiter triplex, sumitur ex tribus attributis, quæ sunt propria fundamenta divinæ immutabilitatis: scilicet à ratione actûs puri, simplicitate Dei, & ejus infinitate, quæ remouent tres conditiones, quæ essentialiter requiruntur, vel saltem aliqua illarum, ad veram mutationem; ad illam enim requiritur primò potentialitas, seu privatio & carentia alicujus formæ, quæ se habeat ut terminus à quo: secundo requiritur subiectum mutabile, & susceptivum diversarum formarum: Tertio necessarius est terminus ad quem, seu forma de novo producta, & tali subiecto adveniens. Sic ergo D. Thomas tribus rationibus probat omnimodam immutabilitatem Dei. Primò quia est actus purus, subindeque caret privatione formæ, quæ se tenet ex parte termini à quo. Secundo quia est simplicissimus, ac proinde subiectum incapax motûs: illud enim debet de necessitate compositionem admittere, cum debeat in se recipere aliquam formam quam antea non habebat. Tertio quia est simpliciter infinitus, & omnes in se continet, atque ita nihil potest illi advenire de novo, nec moveri ad aliquem terminum, seu ad aliquam formam, aut perfectionem quam antea non habuerit.

Secunda ratio sumitur ex eo quod Deus est primum movens simpliciter: Nam cum omnis motus procedat ab aliquo immobili, quod non movetur secundum illam speciem motûs, sicut videmus quod alterationes, generationes, & corruptio-

in orat. Domini.

Disp. 13. art. 2. & 3.

Lib. 2. Moral. cap. 2.

D. 4. 1015.

riptiones quæ fiunt in rebus inferioribus, reducuntur sicut in primum mouens, in corpus celeste, quod secundum hanc speciem motus non movetur, cum sit inalterabile, ingenerabile, & incorruptibile, oportet quod primum mouens simpliciter, in quod omnes motus tam corporales, quam spirituales creaturarum per se primo reducuntur, sit omnino immobile, & omnis mutationis expertus. Unde Aristoteles libro 1. de celo cap. 9. lect. 2. apud D. Thomam, refert inter Enchiridia Philosophis: natura enim est inter omnia veterum Philosophorum dogmata, hoc fuisse præcipuum: Primum principium esse intransmutabile.

133 Tertia ratio petitur ex eo quod Deus est sua beatitudo, nec indiget extra se querere aliquid in quo beatificetur: Videmus enim quod quælibet res ubi pervenit ad centrum, statim quietat, & tranquilla manet, nec amplius motu agitatur, ut constat in igne, lapide, & aliis rebus inanimatis. unde si Deus sit essentialiter sua beatitudo, statimque veluti centrum, nec indigeat extra se querere aliquid in quo beatificetur & quietat, erit omnino immutabilis.

134 Quarta ratio desumitur ex summa Dei immaterialitate: Nam quò naturæ sunt abstractiones à materia, eisque conditionibus, eo minus subiiciuntur mutabilitati: natura enim angelica non patitur tot mutationes, quot humana, quia magis recedit à materia, siphique Angeli quò perfectiores sunt, & à materia potentialitate magis recedentes, eo perpauciores & universioniores species intelligunt, & consequenter minus multiplicant suos motus & actiones: Ergo cum Deus sit in supremo gradui immaterialitatis & actualitatis, esse debet summè immutabilis.

Denique eadem veritas inductione demonstrari potest. Quinque enim solum genera mutationum fingi possunt Deo contingere. Prima est quoad existentiam, si scilicet posset de novo oriri, aut interire. Secunda quoad situm, si ex uno loco posset commigrare in alium. Tertia per receptionem alicujus formæ quæ de novo reciperet, vel per amissionem alicujus quam deperderet. Quarta quoad cognitionem, si inciperet scire quæ nesciebat, vel nescire quæ sciebat. Quinta quoad voluntatem, si velle inciperet quod prius non volebat, vel nolle quod volebat. Has autem omnes mutationes à Deo remouet Scriptura. De prima enim dicitur Psal. 101. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. De secunda Jerem. 23. Cælum & terram ego impleo. De tertia Jacobi 1. Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio: quæ verba ponderans D. Gregorius libro 12. moral. cap. 17. addit: Ipsi enim mutabilitas umbra est, quæ quasi Dei obscuraret lucem; & hanc per aliquas vicissitudines permutaret: sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla eius lumen umbra vicissitudinis intercedit. De quarta dicitur Eccl. 39. Opera omnis carnis operam illo, & non est quinquam absconditum ab oculis eius: a seculo & usque in seculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu eius. Quibus verbis Scriptura testatur, Deum immutabiliter omnia cognoscere, eo quod divina scientia in illo indivisibili & infinito æternitatis suæ nunc omnia sic teneat præsentia, ut nec ei fugere possint in præteritum, nec de novo in futurum advenire, ut in Tractatu de scientia Dei, quando agemus de præsentia futurorum contingentium in æternitate, latius exponemus. Denique de ultimo genere mutationis dicitur Numer. 23. Non est Deus quasi homo, ut mutetur, scilicet in consiliis suis. Et 1. Regum 15. Porro triumphator in Israel non parces, & penitudine non flectetur: n. que enim homo est, ut egat penitentiam.

Ad hoc attributum referri possunt hæc elegantissima Augustini verba libro 1. Confess. cap. 4. Immutabilis mutans omnia: nunquam novus, nunquam vetus; innovans omnia, & in vetustatem deducens superbos, & nesciunt. Semper agens, semper quietus; colligens, & non egens; portans, & implens, & protegens: creans, & nutrens, & perficiens. Quævis cum nihil desit tibi amas, nec astuas; zelas, & securus es: pœnitet te, & non doles; irascis, & tranquillus es: opera mutas, nec mutas consilium: recipis quod invenis, & nunquam amittis: nunquam inops, & gaudes lucrâ: nunquam avarus, & usuras exigis: reddis debitâ, nulli debens, & donas debita, nihil perdens.

Dico secundò: omnem creaturam esse aliquo modo mutabilem, ac proinde perfectam immutabilitatem, soli Deo competere. Ita D. Thomas hic art. 2.

Colligitur etiam ex fundamentis jam statutis: sicut enim in Deo triplex datur fundamentum immutabilitatis, scilicet ratio actûs puri, simplicitas & infinitas: ita & in quolibet ente creato, triplex est radix mutabilitatis. Prima, quia est ex non ente, & ad non ens continuo fluxu tendit. Secunda, quia est composita, vel ex materia & forma, vel ex subiecto & accidente, vel ex essentia & existentia. Tertia, quia finita est & imperfecta, cui semper aliquid potest vel addi vel auferri: Ergo omnis creatura essentialiter mutabilis est. Unde egregie Seneca: Fluunt hæc, & assidua diminutione atque adiectione sunt. Nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit juvenis. Nemo est mane, qui fuit pridie. Corpora nostra rapiuntur, fluminum more. Quicquid vides, currit cum tempore. Nihil ex iis que videmus manet. Ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum. Et Tertullianus libro de pallio cap. 2. Totam versiforme est dies & nox invicem vertunt, sol stationibus anans, luna modulationibus mensurus variant, siderum distincta confusio, interdum deiecit quod interdum resuscitat. Cæli ambitus quæcunq; suo dno splendidus nunc nubilo sordidus &c. Mari fides insanis, dum & fluctibus temperatam, & exemplo de decumanis inquietat. Terram autem si recenseras temporatim vestire amantem, prope sis eandem negare, memor viridem cum conspicias flavam, mox visurus & canam. Mutant & bestie pro veste formam, nam & pavo pluma vestis, & quidem de cataclitris, imò omni conchilio depressior quæ colla florent, & omni paraggio inauratior, quæ terga fulgent, & omni syrmae solutior, quæ cauda jacent: multicolor, discolor & versicolor: nunquam ipse, sed semper alia, etsi semper ipsa, quando alia 3. toties denique mutanda, quoties movenda.

Sed homo præ cæteris creaturis mutationi obnoxius est: Quotidie (ait Zeno Veronensis) mobilitatibus gaudet, varietatibus studet, miserum se putat, si ipse sit. Totus denique (ut lepide addit Georgius Venerus) sphericus & volubilis est; & cum mutabilis sit ex natura, longè mutabilior ex peccato emittitur. Facilius enim (subdit Bernardus) atomos mundi posse dinumerare, quàm motus cordis mei: velocitas animalium & volatilium.

135

137

Epist. 88

138

Serm. 114 de patientia, Libro 1. Harmonia. Libro de interitu domo.

33

D. 4. 17. 5.

tilium, meis moribus equiparari non potest. Desideriorum meorum non est modus; nunc illa, nunc ista cogito & desidero: undique pater mihi facilis transitus, agilis discursus, de summis ad ima, & de imis ad summa. Dignè explicare non possum, quot alternationis modos momentaneis perturbationibus induo, & quam multipliciter me alternantium vicissitudinum moribus variare consuevi. Modò me in fiduciam erigo, modò in dissidentiam cado: nunc per constantiam figor, nunc subitaneo terrore concutior: modo me turbat ira, modò ingens furor exagitat, &c.

A difficultates, quæ circa illam occurrunt, breviter discutendæ sunt.

§. I.

Explicatur definitio æternitatis à Boëtio tradita.

Dico primò: Æternitas rectè definitur à Boëtio: Interminabilis vita tota simul, & perfecta possessio. Ita D. Thomas hic art. 1.

Explicatur hæc definitio. Dicitur primò æternitas, possessio, ad designandam ejus immutabilitatem, stabilitatem, & indeficientiam: illud enim dicimur possidere, quod firmiter, & quietè habemus, & à quo nullo modo dimoveri possumus, ut ait S. Doctor loco citato in resp. ad 3.

Secundò dicitur, tota simul, ut per hoc à tempore distinguatur, cujus essentia tota simul non est, sed per successione, & per partes acquiritur, ut ibidem docet idem S. Thomas in resp. ad 4. & in 1. sent. dist. 8. quest. 2. art. 1. ad 4. ubi dicit, quòd per istas duas particulas, duplex imperfectio, quæ est in tempore, ab æternitate excluditur: imperfectio scilicet divisionis, quæ excluditur per istam particulam, tota; & imperfectio successione, quæ per particulam simul tollitur. Unde æternitas consistit in unico nunc indivisibili, quod nunquam est crastinum, nunquam hesternum, nunquam præteritum, nunquam futurum, sed semper hodiernum, semper nunc in quo Deus omnia cognoscit; tam futura, quàm præterita, & præsentia, ut docet Augustinus in Psal. 2. explicans illud, Ego hodie genui te, ubi per hodie intelligit æternitatem, in qua (inquit) nec præteritum quidquam est, quasi esse desuit, nec futurum, quasi nondum sit. Unde egregiè Petrus Damianus epist. 4. cap. 8. Omnia quæ apud nos elabendo discurrunt, & per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie (æternitatis) sunt, & immobiliter perseverant. In illo hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus iste sumpsit exordium: in illo iam & ille nihilominus est, in quo iudicandus est, per æterni iudicii æternitatem.

Tertiò dicitur, quòd illa possessio vitæ est perfecta, ad excludendum nunc temporis (inquit D. Thomas hic art. 1. ad 5.) licet enim nunc temporis totum simul sit, ac partes non habeat, tamen absolute non est quid perfectum, nec in eo res aliqua perfectè possidetur.

Quartò dicitur quòd æternitas est possessio vitæ, potius quàm esse: quia, ut ibidem dicit S. Doctor in resp. ad 2. esse non se extendit ad operationem, sicut vivere, quod non solum de operatione, sed etiam de esse prædicatur in viventibus: quia in viventibus vivere est esse, ut dicitur 3. de anima tex. 37. Vel secundò dicere possumus eodem in 1. sent. loco citato, ad 2. quòd potius dixit Boëtius æternitatem esse possessionem vitæ quàm esse, quia in illo qui solus habet æternitatem, esse & vivere sunt omnino idem, & illam summam actualitatem, quæ tanta est ut Deus suum esse & operari sibi identificet, per hoc voluit nobis indicare.

Tandem dicitur, quòd æternitas est possessio vitæ interminabilis, ad designandum quòd illa omni prorsus termino careat, nec habeat, vel habere possit principium, aut finem. Unde circulo comparatur: tum quia figura circularis omnium perfectissima est: tum etiam, quia cum principii fini conjungat, caret ipsa principio & fine.

ARTICULUS VII.

De æternitate Dei.

Ad questionem 10. Divi Thomæ.

139 **C**onstat ex suprâ dictis, Deum esse æternum, & æternitatem illi soli propriè competere: duplex enim est divinæ æternitatis radix. Prima, divini esse plenitudo, seu ratio entis per essentiam: quia nihil potest esse à semetipso, & totam essendi plenitudinem in se continere, nisi sit ab æterno, ut egregiè demonstrat Anselmus in profol. cap. 22. ubi alloquens Deum, sic ait: Tu verò es quod es, quia quidquid aliquando, aut modo es, hoc totus, & semper es. Et tu es qui propriè & simpliciter es, quia nec habes fuisse, aut futurum esse, sed tantum præsens esse, nec potes cogitari aliquando non esse. Quod etiam eleganter profequitur Tertullianus libro 1. contra Marcionem, his verbis: Deus si est vetus, non erit; si est novus, non fuit: novitas initium testificatur, vetustas finem comminatur: Deus autem tam alienus est ab initio, & sine, quàm à tempore arbitro, & metatore initii & finis.

140 Secunda æternitatis radix est summa divini esse immutabilitas; sicut enim tempus, morum; ita æternitas, perfectam immutabilitatem consequitur. Unde Fulgentius de fide ad Petrum cap. 7. Firmiter tene, & nullatenus dubites, Deum sicut immutabilem, ita solum verè æternum esse.

141 Idem declaratur in visione Danielis. Aspiciebam (inquit) donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedet &c. Ubi tria ponderanda sunt, quibus summi numinis æternitas designatur. Primum est, quòd Deus, Antiquus dierum, à Daniele appellatur: Sic enim nuncupatur (inquit Dionysius) eo quod omnium sit æternitas, & tempus: quodque dies eius æternitatem, atque omne tempus antecesserit; quòdque æternitatis, & dierum sit author, mutetque opportunitates, & tempora. Secundum est, quòd ei paratur thronus: nam thronus, ratione firmitatis, divini esse immutabilitatem designat, quæ æternitatis est radix. Tertium est, quòd Propheta Ezechiel testatur se vidisse hunc thronum, non in firmamento, vel sub firmamento, sed super firmamentum, ex cujus uniformi motu omne tempus originem habet: ut significaret, Deum ratione suæ æternitatis esse supra omnia tempora, ipsumque (ut loquitur Dionysius loco citato) esse omnium ævum, & tempus; ante dies, ante ævum, ante tempus.

Unde Bernardus Dei naturam, ejusque æternitatem describens, dicit: Tempora sub ea transeunt, non ei: futura non expectat, præterita non recogitat, præsentia non experitur. Hoc ergo præsupposito, tanquam de fide certo, exponenda est definitio æternitatis à Boëtio tradita, & quedam

de divi.
nomin.
cap. 19.

Serm.
20. in
Cant.